

# [Boekbeoordelingen, 1906]

**Theo Thijssen**

## **bron**

Theo Thijssen, [boekbeoordelingen]. In: *De Nieuwe School* jrg. 2 (1906), p. 83-89, 113-116, 157-164, 235-242, 274-281, 385-386

Zie voor verantwoording: [http://www.dbnl.org/tekst/thij006rece02\\_01/colofon.htm](http://www.dbnl.org/tekst/thij006rece02_01/colofon.htm)

© 2004 dbnl



**C. Joh. Kieviet.**

**De Kennemer vrijbouter. Met ill. van Joh. Braakensiek. Amersfoort, Valkhoff & Co.**

Dit is een zeer degelijk-geschiedkundig verhaal, waarin de jongens kennis maken met den Kennemer vrijbouter 't oude Hoen.' Het is mooi geïllustreerd door JOH. BRAAKENSIEK. De titelplaat, 't oude Hoen op den uitkijk, mocht wel een onderschrift hebben.

De *taal* van 't boek is af en toe niet degelijk: bijv: 'vendel op vendel krijgslieden, die zich buiten de wallen neersloegen.'

Gerekend over 't heele boek zijn die slordigheden echter van weinig beteekenis. De auteur van *Dik Trom* steekt zóó ver uit boven het gros der kinderschrijvers dat ik hem niet eens lastig wil vallen.

## Gerhard voor de jeugd, I.

Gerhard is aan het opbouwen geweest!

Hij heeft 'Als ich noch der Waldbauernbub war' van Peter Rosegger, (door Duitse onderwijzers voor de jeugd uitgegeven) in het Hollandsch vertaald.

Hij heeft verder voor de 'Wereld-Bibliotheek' (redacteur L. SIMONS) vertaald, ook uit het Duitsch, *Aladdin en de Wonderlamp* en *Ali Babi en de veertig roovers*.

Deze drie kinderboeken zijn prullen.

Verder heeft GERHARD voor 'Studies in Volkskracht' geschreven een brochure over: *Onze Kinderliteratuur in de Aesthetische opvoeding*. Die brochure van 462 bladzijden, waarin ongeveer vijftienhonderd boeken worden 'besproken' is een liederlijk-brutaal prul.

Volgens mijn bescheiden oordeel natuurlijk. Ik verzoek den lezer de moeite te nemen, de gronden, die ik voor mijn oordeel aanvoer, zoo wantrouwend mogelijk na te gaan.

En, vóór ik het door m'n verdere geschrijf vergeet, verzoek ik den heer L. SIMONS, redacteur van de Wereld-Bibliotheek, beleefd antwoord op deze twee vragen:

1°. Heeft hij de twee deeltjes, door J.W. GERHARD voor de W.B. vertaald, gelezen?

2°. Acht hij ze geschikte kinderlectuur?

Eindelijk, voor ik ‘van *leder* trek’ (tale GERHARDS!) nog één ding: Het kan zijn, dat J.W. GERHARD vind dat ik *niet genoeg citeer*; dat ik speculeer op de weinige ruimte, die de Nieuwe School heeft; welnu, ik ben bereid op een vergadering van onderwijzers mondeling met hem te debatteeren over de vier werkjes, bovengenoemd, ofschoon ik net zoo min *debater* ben als hij. Alleen, omdat ik er heilig van overtuigd ben, dan gelegenheid te hebben tot het geven van een overweldigende hoeveelheid bewijsplaatsen.

Laat ik, bij wijze van aangename tweede inleiding, beginnen met na te vertellen het sprookje: *De Hagedoornstaf*, te vinden op bldz. 257-280 van GERHARDS boek: ‘Toen ik nog een boerenjongen was.’ Ik moet dat in vlug tempo doen, maar zal toch af en toe letterlijk citeeren. (*cursief*)

De oude Michiel was timmerman; twee van zijn zoons zijn weggetrokken als ‘Wanderbursche’ en hebben niets van zich laten hooren. Dan wil de derde, Michiel óók weg, hij weet heel vast, dat hij terug zal komen met de twee andere jongens.

‘Waarom weet gij dat zoo zeker?’

‘Wijl het niet anders zijn kan. Zij leven, ik vind ze, ik breng ze thuis. Of de broers alleen, of met vrouw en kind, dat kan ik niet zeggen.’

‘Ik denk ook: zij zijn in een nest blijven hangen,’ zei de oude.

‘Dan is 't echter slecht, dat zij ons vergeten,’ schreeuwde de moeder. De toorn tegen de verlorenen deed haar bijna goed, nadat ze van weemoed vaak bijna vergaan was. De toorn sterkte haar. Wanneer het vrouwen zijn, die Frans en Hans verblind hebben, dan - Een schoonmoederlijke gloed verscheen op de wangen en in de oude oogen der meesteres.’

Enfin Michiel gaat; hij krijgt van z'n vader uit den tuin een hagedoornstaf mee, net als z'n twee broers.

Hij komt een vent tegen, die hem dwingt, zijn beurs te geven, in ruil voor een paard, omdat hij zijn dochter ‘het huwelijksmaal’ bereiden wil.’

‘Wat kost een bruiloftsmaal?’ vroeg Michiel.

*'Aan den bruidegom de vrijheid, den vader zeventig gulden.'*

Michiel gaat met het paard verder, dat oud en afgeleefd is en gauw doodvalt; hij komt in een herberg; *'nam de vreemde gestalten nauwkeurig op en vroeg ieder, vanwaar en waarheen? Een kreupele antwoordde: "Van 't eene gat in 't andere."* Een zwaarmoedige grijsaard begon de spreuk: *ik kom en weet niet vanwaar, ik ga en weet niet waarheen -'*

*'Mij verwondert 't, dat ik een ezel ben,' voegde een gebochelde er snel bij.*

*Van de broers, dat merkte Michiel weldra, was hier nog niets te ervaren.'*

Den volgenden dag redt Michiel een ondankbaren dronken kerel het leven; in de dorpsstraat ziet hij kinderen vluchten voor een slang; in plaats van die dood te slaan, werpt Michiel haar, uit medelijden, voorzichtig in het heidekruid. Een meisje zegt: *'Wacht maar, nu dat ge ze niet doodgeslagen hebt! Zij verandert zich in een grooten draak en eet je op! Ja lach maar, zij heeft den timmermansgezel ook opgevreten.'*

*'Welken timmermansgezel?' vroeg Michiel haastig.*

*'Wijl zij een betooverde prinses is, die alle mannen opeet tot één haar verlost.'*

*'Ach zoo, een sprookje dus. Maar zeg me eens, waarom is dan de prinses betooverd?'*

*'Omdat zij alle jonggezellen verleid heeft, zoodat er geen een meer overgebleven is. Daarna heeft de toovenaarster haar in een draak veranderd. En wanneer er eenmaal iemand is, een jonggezel, die nog geen meisje aangekeken heeft, die kan de prinses verlossen en haar man worden in het gouden koningsslot. Zijt gij er zoo één?'*

*Met hare zwarte fonkelende oogen keek zij hem aan. Hij keek haar niet aan, maar ging zijns weegs.*

Zijn laatste geld geeft hij weg voor een spreek in een kooi, en die sjouwt-ie mee. Hij komt bij 'n baas die hem eerst voor Hans aanziet, en dan vertelt, dat Hans is heengegaan.

*'Daarheen,' antwoordde de baas en wees met beide handen naar zonsondergang.*

Michiel gaat door; de vogel fluit aldoor: 'Je vindt ze!' Hij (M.) komt over een sprookjesheide; zijn hagedoornstaf is weer gaan groeien; de scherpe punten steken hem in de handen. Op een avond komt hij aan een herberg; de waard, een raar ventje, noodt hen vriendelijk binnen; er is een dochttertje, een jonge maagd, die altijd droevig is. *'Kunt gij haar troosten, zoo doe het.'*

M. zal gaan slapen in een sprookjeskamer; hij kijkt in een spiegel, ziet er zijn twee broers in; toch zijn ze niet in de kamer. Buiten, heel in de verte ziet hij een lichtje. Hij zal z'n goed in een kast bergen; hij opent de kastdeur, en kijkt in een tweede kamer.

*'Daarbinnen stond, door een lamp verlicht, een waterbekken van wit marmer en op den rand daarvan zat de jonge maagd, de dochter van den waard. Een licht, wit huiskleed omspande den boezem, en het zwarte haar hing los en vochtig over de bloote schouders omlaag. Zij was bezig, uit 't water goudvischjes op te visschen, ze met een blinkend mesje den kop af te snijden en ze dan in een korf te gooien. Daarbij zong zij zacht en gelijkmoedig een lieflijk lied.'*

M. raakt in een gesprek, omdat hij haar wreed vindt; zij zegt, op hem te hebben gewacht, om hem te tracteeren; hij vraagt of ze dan wist, dat hij komen zou. *'Hoe zou ik dat niet geweten hebben, daar gij 't mij toch zelf gezegd hebt, eer gij heengegaan zijt?'*

M. merkt nu, met haar opgesloten te zijn, en wil er uit; de vermoorde vischjes veranderen in appelen en peren; M. vraagt, wat dat in de verte voor een lichtje is. Het meisje is zeer lief, en wil den hagedoornstaf hebben. M. houdt hem vast; je hebt me de andere twee toch óók gegeven, zegt ze; ze vertelt dat het licht dat in 't doode bosch is; en dat-ie toch al tweemaal naar dat doode bosch is geweest, waar niemand ooit uit terugkomt ....

*'Vlelend sloeg zij haar armen om zijn hals:  
Mijn lieve knaap! Geef mij den staf!'*

M. rukt zich los en springt het raam uit, en trekt op het lichtje af. Hij komt in het woud, zijn staf heeft naast doornen ook groene blaadjes en teere knopjes gekregen, waar roode roosjes van komen. In het bosch is alles versteend. M. denkt aan z'n huis. Hij komt bij een groote sprookjesvlam. Op een steenblok zit een oud wijf, dat net

ontwaakt is, en zich aan den jongen wil warmen; M. verkiest dat niet. *'O, gij onridderslijke man! Laat mij tenminste uw staf eens voelen, die is zeker warm van uw hand!'*

M. geeft haar een slag met z'n staf, en het wijf verandert in een steenzuil.

*'Hij ging nadenkend verder. Hoe al deze steenen beelden hier toch komen? dacht hij, menigeen heeft bijna de gedaante van een mensch, zooals dit.... En hij raakte een der rotsblokken met zijn staf aan.'*

Uit den steen komt Hans. M. gaat met hem het bosch door, raakt alles met zijn tooverstaf aan, en alles wordt levend. Het bosch raakt bevolkt. Frans, de derde broer, wordt ook gevonden.

*'Toen de beide andere Michiel vurig dankten voor hun verlossing, bewaarde deze zijn ernstige kalmte en sprak: 'Onze vader heeft ook aan elk van jelui een hagedoornstaf meegegeven. Waar heb jelui dien gelaten?'*

*Beiden keerden zich af en bedekten het gezicht met de handen ....*

Behouden komen de drie broers thuis.

Ik laat het aan den lezer over, te zeggen of dit uitgezochte kinderlectuur is.

GERHARD moet niet te hard komen aansjouwen met het oordeel zijner Duitsche collega's. In mijn uitgave van 'Waldbauernbub' (1905-'06) is het sprookje *niet* te vinden.

Bovendien lijkt het mij minder gewenscht, *Duitsche* collega's over *Hollandsche* kinderlectuur te laten beslissen. De Duitsche jeugd eet de zwaarste abstracties als pannekoeken, en likt reuzen-potten met moraal leeg. Als we GERHARD gelooven mogen .....

Aan de letterlijk geciteerde gedeelten hiervoor kan de lezer reeds zien, wat voor eigenaardig Hollandsch GERHARD schrijft.

Hij vertaalt zoo letterlijk mogelijk, om de eigenaardige schoonheid van Rosegger te behouden, zooals hij zelf mededeelde in 'De Groene', in zijn verdediging tegen een aanvalletje van N.v. Hichtum.

Dit principe van GERHARD is van een eerbiedwaardige stommitieit, en verraadt totaal gebrek aan éénig literair inzicht:

Om een kunstwerk te vertalen is noodig: kennis van, gevoel voor twee talen, en artisticeiteit; het is een uiterst teer werk, dat totaal mislukt bij het botte gepeuter van letterlijk vertalen.

In no. 6 van 1905 heeft BOL al helder uiteengezet, hoe gevaarlijk vertalen uit het Duitsch is; welnu, GERHARD, de letterlijk-vertaler, is er herhaaldelijk ingevlogen.

*Eenige* staaltjes uit de eerste 50 bladzijden van Roseggers boek:

blz. (over wolven) 'zij moesten gesard of door een anderen troep verjaagd geworden 8 zijn.' In het Duitsch stond: 'oder von irgend einer andern *Beute* verjagt worden sein,' (= van een andere *buit*.) G. zag de u van *Beute* voor een n aan, en dacht Bente, zal wel zijn bende, of troep.

blz. gegen Abend (Westen) vertaald als: in 't noorden.

8

blz. Augensterne (= oogappels, pupillen gewoon!) vertaald als: 'oogensterren.'

9

blz. 'Auf eines aber wurde er aufmerksam' (= op één ding lette-n-ie wèl) vertaald 7 door: *op eens* werd hij *opmerkzaam*.

blz. een *onmerkbaar* gevoel (voor: unerklärliches, onverklaarbaar).

15

blz. *damals* (slaande op 't geval = toen) vertaald door destijds.

26

blz. 'Leitfaden' (leiddraad) vertaald door: 'Overzicht.'

27

blz. Herhaaldelijk 'Heiligenbildchen' vertaald door: *heiligenbeeldjes*, schoon ~~zo~~ duidelijk blijkt, dat het *prentjes* zijn, die verscheurd kunnen worden!

blz. Van een zieke wordt gezegd: 'Jetzt schläft er passabel. *Vorhin* hat er allweg

35. Fäden aus der Decke gezupft'. G. vertaalde *Vorhin* door voorheen, in pl. van daar straks.

blz. Vorhaben (voornemen, plan) vertaald door handeling.

49

Men kan zeggen, dat dit vitterijen zijn over kleinigheden. Voor zulke dingen hang je iemand niet op. Maar ik wil G. ook niet ophangen! Alleen maar beweren, dat hij geen kunstwerk moet gaan vertalen uit het Duitsch.

Het zou zijn: stupiditeit veronderstellen bij den lezer, als ik ging



*betoogen*, dat onzuiver Hollandsch vooral voor een kind afgekeurd moet worden.  
Ziehier 'Hollandsch' van GERHARD:

A (Uit Rosegger.)

spaarzame twijgjes - kunstzinnige liefhebberijen - daarom wilde zich het eiermandje niet meer vullen - zoo stond ik dan plotseling aan het einde mijner wenschen - gooide ik mijn klein hoofd op naar haar goedig gezicht - het noodlot vervulde zich weldra -

'Maar wijl mijn brood zoo kogelrond was, als er niet gemakkelijk iets ronders meer te vinden is, liet ik het langs de helling rollen, liep het snel vooruit om het dan weer op te vangen.'

B (Uit: Aladdin en de Wonderlamp)

booswillige benadeelingen - moorddadigerwijze - vereerenswaardige moeder!

Maar hij was voor deze geheimzinnige handeling noodwendig.

.... en spijsden met des te grooter smaak, als beiden, moeder en zoon, zich nooit aan zulk een welvoorzene tafel bevonden hadden.

Zij kwam *in begeleiding* van een groot aantal harer vrouwen en slaven. Zijn moeder die reeds oud en ook nooit zoo hupsch geweest was, dat hij van haar een gevolgtrekking op de schoonheid van andere vrouwen had kunnen maken.

Die geschenken hebben tenminste dit goede, dat zij, wanneer zij ook om de een of ander reden het verzoek afslaan, den vragende ten minste zonder tegenzin aanhooren.

Is het wel nodig, *nog* meer staaltjes te geven? Ali Baba staat óók vol anders!

Laat ik besluiten met een groot citaat uit Ali Baba; uit zoo'n aaneengeschalkeld reeksje zinnen zal blijken, dat G's taal, waar ze geen onmiddellijk aanwijsbare fouten heeft, toch altijd on-Hollandsch, stroef, duister, en vijandig aan alle kunst blijft: (één hinderlijke '*miszetting*' heb ik verbeterd.)

Daar het voor het welzijn der bende van groot belang was, de schade, welke haar toegebracht was, niet ongewroken te laten, zoo trad een ander roover naar voren, beloofde, dat het hem beter gelukken zou, dan zijn voorganger, en verzocht als een gunst hem deze zaak op te dragen. Het werd hem toegestaan; hij ging naar de stad, kocht Baba Moestapha om, zooals zijn voorganger gedaan had, en Baba Moestapha voerde hem geblinddoekt voor Ali Baba's huis. De roover

kenmerkte het op een weinig zichtbare plaats met rood krijt, in de hoop, dat hij het op deze wijze steeds van de wit gemerkte huizen zou kunnen onderscheiden.

Maar spoedig daarna ging Morgiane evenals den vorigen dag het huis uit, en toen zij terugkwam, ontging het roode teeken haren scherpzienden oogen niet. Zij kwam weer op dezelfde gedachte, als bij het witte teeken, en maakte terstond aan de deuren der naburige huizen, en wel op dezelfde plaats hetzelfde teeken met rood krijt.

De roover keerde intusschen naar zijn kameraden in het bosch terug, vertelde, welken maatregel hij genomen had, en zeide, dat het thans onmogelijk was het door hem gemerkte huis met andere te verwisselen. De hoofdman en zijn lieden geloofden met hem, dat de zaak thans gelukken moest. Zij begaven zich daarom in dezelfde orde en met dezelfde voorzichtigheid als de eerste maal naar de stad, om het plan uit te voeren, dat zij verzonnen hadden. De hoofdman en de roover gingen terstond naar de straat, waar Ali Baba woonde, ontmoetten echter dezelfde moeilijkheid als de eerste maal. De hoofdman werd daarom vertoornd, en de roover geraakte in dezelfde ontsteltenis als degene, die vóór hem deze opdracht vervuld had. De hoofdman zag zich dus genoodzaakt, evenzoo onvoldaan als den eersten keer, nog denzelfden dag met zijn mannen den terugtocht aan te nemen. De roover, die aan het mislukken van het plan schuld was onderging de straf, aan welke hij zich vrijwillig onderwierp.

In z'n brochure over Kinderliteratuur schreef G. over Aladdin en Ali Baba: 'Maar dan geve men ze hun zuiver, onvervalscht, in een mooi Nederlandsch gewaad gestoken.'

En in een noot daarbij verwijst hij naar de Wereld-Bibliotheek.

Wat noemt G. toch een *Nederlandsch* gewaad?

In een volgend artikel zal ik G.'s brochure bespreken; uit die brochure vermeld ik nu echter dit: op blz. 392 zegt G. dat uit de vertellingen uit 1001 Nacht voor kinderen *boven 13 à 14 jaar* b.v. die al iets van het Oosten geleerd hebben enz. wel een keus te doen is.

En in z'n lijst achterin geeft hij op: boven 10 jaar.

Klopt dat?

Lezer, het komt er hier niet op aan: GERHARDS boekjes zijn voor ieder ongeschikt.

Th. J. THIJSSSEN.

**J.G. Kramer. De avonturier. A'dam, Van Holkema & Warendorf.**

Het is schande dat voor een kind in dezen tijd dergelijke nonsens gedrukt wordt.

Ik bepaal me voorloopig tot die verklaring; misschien dat de auteur ons zelf over eenigen tijd komt vertellen, waar-ie den treurigen moed vandaan haalt, tusschen z'n tegenwoordig toch ernstiger werk door, dit vod aan de markt te brengen!

TH.

## Gerhard voor de jeugd.

### II.

Das ist die grösste Gefahr, die einem Dichter von seiner Nation droht, dass sie ihn dem Schulmeister überliefert.

A. PAULY.

De 'studie' over 'Onze Kinderliteratuur in de Aesthetische opvoeding' begint met de opmerking, dat tot nu toe het doel van de volksschool te veel was: het volk geschikt te maken tot producent aller levensbehoeften; dat het wenschelijk is, dat dit anders wordt; de kinderen moeten ook *genietende* menschen worden. Lessing, zegt G., heeft gezegd: 'genot is het einddoel van alle kunsten', en dus ... aesthetische opvoeding, óók in literatuur.

In een vorige brochure, had G. een héél ander smoesje; toen deed *Schiller* dienst; moraal was onmogelijk zonder 'aesthetischen toestand.'

In een volgende brochure zal G. wéér een ander smoesje verkoopen.

Het zou wel een vermakelijk ding zijn, G. eens onder te dompelen

in z'n modderpoeltje van 'kunst-philosofische' klets-maar-raakjes; maar niet van genoeg algemeen belang. Als hij eerstdaags zoo'n bad krijgt - hij vraagt er doorlopend om met z'n Ingezonden stukken in Het Volk - dan zal dat *mijn* werk niet zijn.

Ik wil alléén behandelen: het 'practische' deel van z'n brochure, de oordeelvellingen.

G. begint met een 'bespreking' der leesboeken in de school. Hij keurt het af, dat *heele* series leesboeken worden geschreven door één of twee personen; het moeten bloemlezingen zijn van meesterstukken der letterkunde. Bovendien:

'en onder al onze leesboekenfabrikanten ken ik geen enkel talent.' 'Om mijn uitspraak te rechtvaardigen, dien ik wel enkele der meest bekende en gebruikte stellen leesboeken aan een *nader onderzoek* te onderwerpen.'

Volgt: 'de series Oostveen.' G. keurt ze af, omdat ze niet 'echt' kunnen zijn: de schrijvers kunnen niet *gezien* hebben, wat ze beschrijven. Dat tegenwoordig een schoolmeester deze prullen niet hebben wil om de *wantaal*, komt niet bij G. op.

Volgt: In Woord en Beeld. G. keurt dat om eenzelfden reden af. Hij zegt van MEERWALDT en NIJK:

'Of ze buiten de wereld der schoolmeesters ook bekend zijn als schrijvers en dichters weet ik niet. Mij is hun naam daar nog nooit voorgekomen. Om den aesthetischen smaak van 't opkomend geslacht te vormen en te veredelen, daarvoor meenen ze echter wel bevoegd te zijn en hun collega's meenen dat ook. Hun boekjes worden veel gebruikt.'

Zie, ik heb me wel eens geërgerd aan sommige dingen in M. en N.; als over eenigen tijd 'de Nieuwe School' het aller-ergste vuil geredderd zal hebben, dan komt dat 'In Woord en Beeld' ook wel eens in bespreking. Maar zulke ergernis is niets, vergeleken bij die, welke ik ondervond, toen ik de war-taal, het *gestotter* las, waarin G. iets probeert te zeggen over de leesboeken van M. en N.

Lezer, ga *G.'s zinnetje nog es na*. En dat heer citeert een brok van 'Schille-Mie' .... *en licht*.

Volgt: boekjes van DE RAAF en ZIJLSTRA. G. citeert:

## De zomer.

Wat schoone avond! Zie den blauwen hemel,  
 Waaraan slechts hier en daar een wolkje drijft!  
 De maan lijkt, even zichtbaar, wel een sikkel  
 Van louter zilver. Aan de jonge abeelen  
 Beweegt geen blaadje zich. Een enkle vogel  
 Kweelt zachtkens in 't geboomt zijn avondlied  
 En gaat dan slapen. - Hoor! Het avondklokje  
 Klinkt van de dorpskerk helder over 't meer.  
 'Dat spelt voor morgen heerlijk weer! zegt buurman.  
 Een grijze nevelsluier spreidt zich uit  
 Ginds over 't veld, enz.

En zet er dan onder: 'Drukt dat 'n stemming uit? Kan 't spreken tot het gevoel van het kind? 't Zijn louter woorden, waarbij men alleen met zijn verstand iets denken kàn, maar die overigens *gevoelloos* laten.' (*Ik* cursiveer dat malle woord Th.)

Het is natuurlijk bot van me, maar ik wil wel bekennen, dat er in de geciteerde regels iets is, iets - - - waar ik met G. niet over pràten kan. Ik kan die regels lezen, zoo zachtjes voor me zelf, en ook wel soms in een klas, met 'n gevoel, da 'k toch wat anders doe dan klaar-maken tot 'n producent; iets mooiers....

En, laat ik me nou maar niet onnoozel houden, ik zie des ondanks kans, betere literaire *kritiek* er op te leveren dan twee vraagteekens en een taalfout.

Volgt: 'De Wereld in!' Een prul:

'Het proza van "De Wereld in?" Het zegt al genoeg, als men weet dat de eerste vier leesboekjes alleen het "oorspronkelijke" werk van LIGTHART bevatten.'

G. keurt het leerderige karakter af; veel beter is 'Van Planten en dieren'!

Leuk, dat G. dan zoo langzamerhand z'n 'eischen' vergeet.

Maar het wordt leuker: G. gaat 'Blijde jeugd' bespreken; nu moffelt-ie maar gauw z'n kunst-eischen weg, en gaat prijzen: frischheid, levendigheid van stijl. 'Vervelend is hij nergens, al is z'n poëzie niet overal vloeiend.' De kinderlijkheid is de hoofdverdienste. Maar hij waarschuwt tegen te grooten eenvoud; waarschuwt ook tegen het uitsluitend gebruik van deze serie.

En als dan ‘De jonge lezer’ van WIJMA aan de beurt komt, klinkt het weer:

‘acht stukjes om het kind van de laagste tot de hoogste klasse een idee te geven van de Nederlandsche taal en letterkunde. Of de schrijver ooit in een letterkundig leesboek zal opgenomen worden? 't Zou dat leesboek bepaald misstaan.’

Wel, ik vind ‘De jonge lezer’ *schoolvuil*, en ‘Blijde jeugd’ *jè* leesboek; maar als ik dat ging verdedigen, zou ik beide beoordeelen naar dezelfde principes.

Maar G. doet dat helaas niet. Zoo komt het, dat hij LEOPOLDS leesboek voor de Volksschool *warm* aanbeveelt, alleen .... *omdat* de hoogste stukjes bloemlezingen zijn.

Dit goedkeuren is een typisch iets: G. begint met in anderhalve pagina over te schrijven de bekende ‘eischen’ van LEOPOLD; over de *boekjes* zwijgt hij. Dat komt, *omdat de eischen gesteld zijn in dat klink-klank-taaltje, in dat bombastige zelf-parodietje, waar G. zoo van houdt.*

De fouten van deze boekjes, waar we vergeving voor hebben omdat ze 40 jaar oud zijn, ziet G. niet. De schandelijke plaatjes, hij zwijgt er over, ofschoon-ie anders wel-es graag wat over plaatjes zegt!

Laat ik nu weer even letterlijk citeeren; de lezer glimlache:

‘Naast de serie leesboeken van LEOPOLD moet ik hier plaatsen:

*Van Eigen Bodem.*

Leesboek voor de lagere en middelbare scholen, door C. HONIGH en G.J. VOS AZN. Beide heeren zijn als letterkundigen bekend. Mooi kan ik echter de serie “Uit tweeërlei pen” niet vinden, dat is alles hun werk, maar zeker niet hun beste. Veel hooger staan de series A en B: “Uit velerlei pen”, waarin ze 'n bloemlezing geven uit onze vaderlandsche letterkunde. Serie B. bestaat uit 6 stukjes voor de lagere klassen en serie C. uit 6 stukjes voor de hoogere klassen.’

Ik heb nu zoowat verteld, hoe de heer G. zich kwijt van z'n taak, de leesboeken aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Hij ‘bespreekt’ ook nog ‘Aangename uren’ van HEERIS en TOOSE, voor de middelbare school, en noemt nog ‘Voorheen en thans’ van G.J. VOS HZ. en J.M. VOS.

*Andere* bloemlezingen voor middelbare scholen **noemt** *hij niet*.

Hij moet eens gaan snuffelen in het schoolmuseum, en zich schamen, deze pseudo-bibliograaf! <sup>1)</sup>

Na de 'nadere' beschouwing der leesboeken geeft G. nog een paar bladzijden in 't algemeen over het leesboek en gaat dan over tot 'Kinderboeken.'

Dat stuk over 'Kinderboeken' behandel ik straks of een volgenden keer. Cet âge est sans pitié. Nu enkel nog maar die algemeene beschouwingen over het leesboek.

G. verklaart eventjes, hoe het komt 'dat 99% van onze schoolleesboeken door schoolhoofden geschreven zijn': die konden debiet verzekeren, doordat zij de macht van 't invoeren hadden, want door wet noch verordening was iets voorgeschreven omtrent den aard van het leesboek.

Daar is véél van waar; en dat G. het een verbetering zou vinden, als de leesboeken voor een school door het geheele personeel gekozen moesten worden, mag voor *ons* wat erg gewoon klinken, in een brochure voor het groote publiek is dat wel goed, al had het beter uitgelegd kunnen worden.

Maar dat G. als allerbeste middel aangeeft:

'dat van hooger hand voorgeschreven wordt, dat de samenstellers van leesboeken geen eigen maakwerk mogen leveren, maar moeten

- 1) Hij vindt daar bijv.:
  - Bloemkrans (de Keijzer).
  - Kleine Bloemlezing (M. en L. Leopold).
  - Een sleutel (M. en L. Leopold).
  - In één bundel (L.C. Post).
  - Bloemlezing (A. Ruijten en H. Bartels).
  - Proza en Poëzie (Dozy en De Stoppelaar).
  - Proza (Stellwagen).
  - Lett. leesboek (Duyser en van Goor).
  - Analecta (Dr. B.).
  - Uit onze beste schrijvers (Matthes en Leendertz).
  - Ned. leesboek (Moerkerken).
  - Onze beste schrijvers (Boswijk en Walstra).



putten uit de levende taal zelve, uit den schat der Nederlandsche letterkunde'

dàt is kras.

'Waarom zou dit hier niet kunnen? In Zwitserland en Duitschland is men daarin al lang voorgegaan, en naar ik beweert met de beste resultaten.'

Ach hemel, die eeuwige resultaten in Zwitserland en Duitschland. Ik heb altijd gezworen bij GERHARD'S bewijsmateriaal.... maar 't wordt nu àl te bar.

Lees dat toch over, GERHARD, wàt die 'hooger hand' dan toch doen moet.... En wou je ons wijsmaken dat ze daar zóó krankzinnig zijn?

En hoe wordt het dan, als die putterij uit dien schat dan lukt?

*Zoo:*

'Een ideaal leesboek zou b.v. voor Amsterdam zijn een leesboek, waarin Amsterdams volksleven, Amsterdamsche geschiedenis en aardrijkskunde het middelpunt vormden. Eerst leere men het kind zijn omgeving, zijn 'Heimat' verstaan en liefhebben. Voor een Amsterdamsch kind is het land en het volksleven van Limburg of Zeeland al haast even vreemd en onbelangrijk als dat van Duitschland of België. Voor de jongere kinderen is de 'Heimat' nog de wereld. Daarom eerst in het leesboek een beeld gegeven der 'Heimat' om langzamerhand den blik van het kind te verruimen, en het in te leiden in zijn vaderland, en als 't kan in de wereld. Voor plattelandskinderen gelde hetzelfde beginsel. Kinderen van Friesche dorpen, enz.

Ik moet eerlijk bekennen, dat ik er noù niet meer met m'n hoofd bij kan.

Het was tot nu toe gewoonte in de vakpers, in zoo'n geval bescheidenlijk te zwijgen.

Welnu, ik waag me er aan:

Van G.'s geschrijf *is* niets te begrijpen. Het is penny-a-liner-werk van de slechtste soort. Het is *ongaar*.

Het is een beroerd werk, dit GERHARD te moeten zeggen. Hij loopt zoo midden tusschen ons in, en hij is toch zoo wonderlijk

vreemd van veel, wat er in z'n kollega's omgaat; hij krijgt in z'n eentje van die kunst-bevliegingen, en peutert daar wat mee, en schrijft er over, en is stom verbaasd, dat we hem hoe langer hoe minder au sérieux gaan nemen. Hij kan dat nog zoo kostelijk-naïef zeggen: 'schat onzer letterkunde', en hij vermoedt niet, dat we daarbij wat denken tegenwoordig. Hij snapt *niets* van de boekjes van LIGTHART of KRIENEN enz., eenvoudig omdat hij verkiest *heelemaal alleen* ideetjes te krijgen, òf ze over te nemen van z'n Duitsche vrienden. Hij redeneert over 'Meesterstukken', en merkt niet, hoe we dan glimlachen. Het is een behoorlijk roode kerel, GERHARD; maar in sommige dingen wat achterlijk; wat eenzelvig. En dat-ie nou juist over diè dingen aan 't schrijven wou raken!

Want de 'putterij' *is* al gebeurd; de bloemlezers, in mijn noot genoemd, hebben al lãng gedaan wat G. wil; alleen niet voor de lagere school.

Meent G. dat zoo iets voor de lagere school óók kan, laat-ie dan eens werkelijk aan het bloemlezen g`aan. Dat zou nog 'es opbouwen zijn!

Schoon het een raar boekie zou zijn; ik kom daar op terug, maar ga nu behandelen wat G. over Kinderboeken schrijft.

(*Wordt vervolgd.*)

**Gerhard voor de jeugd.****III.**

Beste lezer, tusschen u en mij mogen geen geheimen bestaan, zooals IKKINK zegt in z'n 'De Jonge Bernulf'.

Ik mag u dan ook niet verhelen, dat deze Gerhard-studie me niet erg meer interesseert. Zou ze 't dan u nog doen? Neem het me niet kwalijk, dat ik GERHARD zelf wat veel aan 't woord laat, en het denken zoo'n beetje aan u zelf toevertrouw.

Eerst wat phraseologie, wat gemeenplaatsen, holheden, naïviteiten, domheden en brutaliteiten, enormiteiten en geurmakerijen, en wat bombast.

Wat drommel, d'r is tegenwoordig toch een soort peil, waarop 'n publicist hoort te staan, en ik zie niet in, waaraan G. 't recht ontleent, daaronder te blijven!

1. ‘Daarom <sup>1)</sup> behoort aan het kind in de eerste plaats ook het sprookje, het *zuiver verdichte* verhaal, waarin het volop voedsel vindt voor zijn sterk werkende fantasie’.
2. Het is waarlijk geen bewijs van moreele gezondheid, als de zin voor het sprookje, voor het echte volkssprookje bij 't volk verloren is gegaan. Is dat 't geval? Neen, gelukkig nog niet heelemaal.
3. De allerbeste sprookjes zijn en blijven nog altijd de ‘Sprookjes en Vertellingen van Gebroeders GRIMM.’ Ik wil hier niet herhalen waarom. Dat is reeds zoo vaak en nadrukkelijk geschied, en de namen der uitgevers zelve, de beroemde taalgeleerden JACOB en WILHELM GRIMM zijn al waarborg genoeg, dat wij hier met iets schoons en iets goeds te doen hebben.
4. GRIMM en ANDERSEN zijn de eenige sprookjesvertellers die in alle opzichten kunstwerken geleverd hebben.
5. HELENA NIJBLOM: ‘Er was eens’, sprookjes uit het Zweedsch. Dit boek komt van een zijde, waarvan men iets goeds verwachten zou, n.l. van 'n soc.-democratischen uitgever.
6. Hoe is 't mogelijk, vraag ik, dat zoo'n onmogelijk product door een soc.-democraat kan uitgegeven worden?
7. Van onze moderne sprookjesvertellers en vertelsters is er geen, die 't zoo prettig en goed doet als T. v.D. TUUK. Bijna alles van haar is aan te bevelen.
8. De historische roman stond en staat bij alle volken in hooge gunst.
9. Een uitzondering wil ik maken voor Engelsche enz.
10. P. LOUWERSE, wiens pennevruchten legio zijn, maar van een akelig flauw gehalte.
11. Zijn personen zijn altijd zielloos, wijl hij nooit in z'n leven de voorbeelden ervan ontmoet heeft.
12. Hierop heb ik vele aanmerkingen, die 't boek als goede lektuur veroordeelen.
13. Wat ik tenminste van den laatste alleen gelezen heb is in alle opzichten af te keuren.
14. Een afgerond beeld van karakterontwikkeling van den hoofdpersoon krijgen we niet. Innerlijk zieleleven geeft 't weinig te aanschouwen. Dit is waarschijnlijk ook niet bedoeld.
15. De schrijver heeft wel aanleg voor goed karakteriseeren, dien hij, hoop ik, door ijverige en nauwgezette studie zal ontwikkelen.
16. Beide zijn mooi geschreven en daarom zeer aan te bevelen.
17. KIEVIET zoekt zijn kracht in ‘leuke’ jongens. Dat is hem uitstekend gelukt in ‘Uit het leven van Dik Trom.’ De streken van dezen dikzak zijn zeer vermakelijk en boeiend verteld. Waar K. aan 't slot een ernstigen toon wil aanslaan, mislukt hem dit volkomen.

1) Dit woord is bij G. totaal zonder beteekenis.

Dan wordt hij gemaakt en vervelend. Karakter-*ontwikkeling* schetsen kan KIEVIET niet ...

18. Weg met alle boeken van J. H.V. BALEN!
19. Evenals alle andere boeken van MAY beslist af te keuren.
20. Waardeloos, evenals alle andere boeken van MEADE.
21. Op 't gebied van de vrije dichterlijke vertelling, dat de heer STAMPERIUS hier betreedt, is hij heelemaal niet thuis. Hij blijve alleen herinneringen schrijven, of liever, hij schrijve niet meer. Zijn herinneringen zijn al lang uitgeput.
22. Zoo leelijk en walgelijk van vorm, en zoo door en door onwaar en leugenachtig van inhoud, heb ik maar weinig kinderboeken gevonden.
23. Waarom is de vader zoo'n nul in de heele geschiedenis. ( Afke's tiental n.l.!)
24. Men vergelijkte maar eens zoo'n Krebbersche vertelling met 't Arabische origineel, dit een en al Oostersche pracht, 't andere onbeholpen en onnoozel.
25. Een nieuwe, *betere* vertaling moge spoedig verschijnen.
26. ... dan behooren de meeste van kapt. MARRYAT'S werken tot de aanbevelenswaardigste voor de jeugd boven 12 jaar. *Als zoodanig kan ik alleen noemen: (volgen 8 titels.)* Beslist af te keuren van MARRYAT zijn (volgen 3 titels). *Andere werken ken ik niet van hem.*
27. Wie daarin (bij TINE V. BERKEN) geest, humor vindt, heeft zeker nooit iets goeds, iets moois gelezen, of denkt: *het is voor kinderen.*
28. Zoo mogelijk nog geesteloozer, nog onbeduidender zijn de boeken van 't nieuwste jonge-damesideaal: Top Naeff.
29. Behalve dit hoog geroemde boek heb ik 't minstens even beroemde 'Het Veulen' van TOP NAEFF doorgelezen, *eigenlijk niet heelemaal*. Reeds de eerste bladzijden getuigden van dezelfde oppervlakkigheid en zielloosheid, die ik in 'School-Idyllen' gebrandmerkt heb.
30. Van onze vaderlandsche letterkundigen mag in de eerste plaats door de rijpere jeugd wel gelezen worden A. WERUMEUS BUNING.
31. Wie de jeugd lief heeft, geve haar nimmer een boek van KRIENEN.
32. In deze 'W.-B.' komt ook 'n afdeeling voor van goede kinderboeken. De serie zal geopend worden met een paar vertellingen uit de '1001 Nacht' door mij vertaald uit de prachtige en uitmuntende Duitsche uitgave van Prof. WEISS.
33. Verder is bij v. Holkema & Warendorf verschenen 'Rosegger voor de Jeugd', d.i. een door mij bewerkte Ned. uitgave ...

Zie zoo. Ik heb ze genummerd voor 't gemak, en vraag in de eerste plaats: is citaat 32 en 33 niet *schunnig*?

Dan dit: aan den toon van bijna alle citaten merkt men, dat G.

*kras* durft oordeelen. Ik heb geteld; hij noemt ruim 500 boeken met titel enz. en beoordeelt ze. De (door mij) *gecursiveerde* gedeelten in citaat 26 en 29 dienen om den indruk te geven, dat G. alle boeken waar hij over spreekt, *werkelijk* gelezen heeft. Er bij gerekend alle boeken die in één adem worden beoordeeld (citaat 18, 19 en 20) zijn dat er zoowat 1500 (vijftienhonderd).

Laat G. nu vijf boeken per week hebben gelezen, dan is-ie nog *6 jaar* aan 't werk geweest.

Ik geloof dat niet; ik *voel* óveral, dat G. praat, zonder de boeken zelf gelezen te hebben; maar al was het nou eens géén opschepperij van em - waarom zwijgt deze blinde toch niet over de kleuren?

Ach, een gewoon mensch speelt niet straffeloos voor genie; en ik zal de eenige niet zijn, die het uit-gier over dat botte oordeel over een TOP NAEFF, over dat schermen met onbegrepen termen als karakter-ontwikkeling, innerlijk zieleleven, vaderlandsche letterkundigen ...

Het laatste deel van Dik Trom is mislukt ...

Hoe komt de man er aan?

Zie, GERHARD, ik heb over een menigte zaken nog gezwogen.

Bijvoorbeeld over de zwijnderij uit 'Aladdin'. En ik heb ook niet gevraagd, waarom *Nellie's* 'Volks-Kinderbibliotheek', 40 nummers meneer, niet behoorlijk behandeld zijn; ik heb nog niet eens verteld, hoe ik gelachen heb, omdat je die malle antieke dingen van *Spyri* zoo mooi vond ...

Maar ik zal toch maar m'n conclusie geven: *Gerhard is voor de jeugd niet veel soeps.*

A'dam.

TH. J. THIJSSSEN.

**Op den verkeerden weg.  
(Een verhaal uit het visschersleven) door H. Gras. Geïllustreerd door  
F.v. Dijk. Almelo, W. Hilarius Wzn.**

De heer H. GRAS is geregeld meewerken aan 'Nieuw Leven', het weekblad dat bij HILARIUS verschijnt; HILARIUS is óók uitgever van 'Op den verkeerden weg.'

De heer NIJK, hoofd van de school waar GRAS aan is, heeft in 'Nieuw Leven' een aanbeveling geschreven van het boek van GRAS.

Ik neem de vrijheid, dat *klied-gewurm* te noemen.

Trouwens, dat blaadje, dat 'Nieuw Leven' moest zoo langzamerhand maar ophoepelen, als het het illustre voorbeeld van 'School en Leven' gaat volgen, en *advertenties* als *artikelen* gaat opnemen.

Waarde collega GRAS!

Ik heb óók wel eens voor m'n klas een verhaal geïmproviseerd. Tegenwoordig ben ik er weer met een bezig .... ééinig, zeggen de jongens. Elken Zaterdag ga ik verder. Denk je, dat ik weet waar ik belanden zal?

Ik zie daar geen kwaad in; m'n klas moet me maar nemen zooals ik ben, dat heeft z'n goede zijden óók.

Nu heb jij zoo'n improvisatie omgewerkt tot een kinderboek, en dat is raar uitgekomen.

Schrijven is niet iedereen's werk; daar is teneerste de taal: je moet over je taal *beschikken*, je moet met je taal véél meer kunnen doen dan 'n gewoon mensch.

En je mag kindervriend zijn, en aardige herinneringen er op na houden - en je mag verduiveld leuk kunnen moraliseeren en aardig wat hebben nagedacht over opvoeding; - *schrijven kunnen* is numero een.

En tot dat *schrijven kunnen* behoort ook: volharding, om je aldoor in te spannen.

Aan die volharding, GRAS, heeft het je ontbroken. Je had je boek tienmaal moeten *filtrereen*; je had er wanhopig onder moeten worden; misschien had je dan zelfs het hééle boek opgegeven. Juist; dat bedoel ik; daar was véél kans op geweest.

Het verhaal is toch werkelijk een beetje sukkelig. Ik ga m'n beproefde methode volgen, en het in 't kort, al citeerend navertellen.

ADRIAAN VAN SANDEN is de zoon van een rijken grondbezitter in Morsdam; hij heeft zin in avonturen, wordt Kadet, wordt geheimzinniglijk van de Academie ontslagen, en doet niets,

‘dan bij den “ouden heer” een beetje op het kantoor werken om verder zijn tijd te dooden met jagen en visschen en andere uitspanningen, welke lediggangers noodig schijnen te hebben om te kunnen leven.’

‘Hoewel hij door ieder “mijnheer” genoemd werd en ook altijd als een echt heer gekleed ging, was er toch tusschen hem en de *jongelui uit den arbeidersstand* een verhouding ontstaan als tusschen vrienden. Zijn ouders zagen de toekomst donker in, daar zij bemerkten, dat de omgang van hun zoon met *jongens uit de heffe des volks* zijn zwak karakter begon te vervormen en een nadeeligen invloed begon uit te oefenen, zoowel op zijn manieren, als op zijn gedachten.’

Ik neem aan, dat de door mij gecursiveerde *termen*, onhandigheden van den schrijver zijn, en geen bekrompenheids-teekenen.

ADRIAAN komt in kennis met *Slotter*.

‘Het was een gepasporteerd onderofficier uit het Oostindische leger en de kennis, welke hij *in dienst* reeds met ADRIAAN had gemaakt, werd vaster aangeknoopt, nu hij hem in Morsdam heel toevallig weder ontmoette.’

Die SLOTTER heeft een gulden of acht pensioen per week ('n aardig duitje!) maar kan daar niet van leven, en heeft zich ‘bij een der vele kasteleins van Morsdam verhuurd als knecht, loopjongen,



bediende, kortom, als iemand, die van alle markten thuis, voor vele baantjes geschikt was.'

Over die kroeg zegt de schr.:

'Het was een van de gevaarlijkste kroegen, omdat ze haar schande, juist doordat iedereen er kwam, zoo lang mogelijk verborgen hield.'

ADRIAAN steelt een chèque van z'n vader, vult die in met f10.000 en zet er vaders handteekening onder, en gaat met SLOTTER naar Amsterdam.

SLOTTER krijgt met het grootste gemak de f10.000 op de chèque betaald, en de beide vrienden gaan dineeren in Palais Royal. 'Couleur locale.'

Tot zoover is het verhaal ergerlijk naïef. Zoo'n ADRIAANTJE van twintig jaar is onbestaanbaar, en zal niet zulke stomme streken uithalen. Maar het kantoor, waar de f10.000 gehaald is, is óók een rare phantasie:

'Even nadat SLOTTER met den buit vertrokken was, verscheen de chef, en hem werd, omdat men na afgifte van het geld de zaak toch niet volkomen vertrouwde, onmiddellijk kennis gegeven van hetgeen gebeurd was.'

De chef gaat naar een politie-bureau,

'gaf de nummers der bankbiljetten af en verdween, na de waarschuwing gegeven te hebben, wel de oogen goed open te houden, maar nog geen nasporingen te doen, voor hij met den heer VAN SANDEN had gesproken.'

Nadat de chef telephonisch met den heer VAN SANDEN gesproken heeft, gaat hij weer naar het politie-bureau, 'waar hij *last gaf*, het onderzoek te beginnen.'

De nummers worden nu in de kranten gepubliceerd.

De heer VAN SANDEN heeft thuis een gesprek met z'n vrouw, die hem uitlegt: *als* het geld op een chèque is uitbetaald, dan moèt ADRIAAN de dief zijn.

Kostelijk is de didactische toon, die dit mensch aanslaat tegen haar man, om hem deze dwaasheid te bewijzen.

De schr. is niet erg op de hoogte van chèques - hij moet eens op het bureau van de N.S. aanloopen, dan zullen we hem even

inlichten - en hij zal de kinderen eens goed leeren, wat een chèque is!

‘Zeg me nu eens eventjes, of ik het bij het rechte eind heb, wanneer ik aldus redeneer: Jij hebt een groot gedeelte van ons vermogen bij GELDMAN en Co. gedeponerd, opdat die onze loopende rekeningen enz. kunnen betalen.’

Vader knikte toestemmend.

‘Je hebt van die firma een chèqueboekje ontvangen. Heb je nu geld nodig, dan scheur je er één papiertje uit, vult het bedrag in, dat je verlangt en teekent. GELDMAN is op vertoon hiervan gemachtigd te betalen.... Heb ik goed geredeneerd?’

‘Heel goed, volkomen juist en - verder behoef je niet te gaan, vrouw. Je wilt zeggen, als de tienduizend gulden op een chèque zijn uitbetaald, dan moèt helaas! ADRIAAN de dief zijn en niemand anders...’

De oudelui praatten nog meer. De vader bijv. zegt:

‘Je zoudt zoo zeggen, die ADRIAAN; dat we dat nu ook nog aan hem moeten beleven.’

Met de moeder heeft de schr. medelijden.

‘Arme moeder, die zelfverwijt voelt over het verongelukken van haar kind!

Aan een stroohalm hield ze zich nog vast; ze hoopte, dat het misverstand nog wel zou worden opgehelderd, doch haar hart sprak anders.

Maar ondertusschen, de twee wegloopers zitten er óók mee: de bankbiljetten kunnen ze niet uitgeven, nu de nummers in de krant staan.

‘SLOTTER doorgrondde alles.’

Ze brengen een naren nacht door in een armoedig logement, en vertrekken naar Naarden. Daar was een zuster van SLOTTER apothekeres - hoe kòmt-ie d'r aan! - en die zou ze wel aan geld helpen!

Ze wouen naar Amerika....

In hoofdstuk vier treedt op: een visschersfamilie te Botstol. Moeder ziek. KLAAS komt uit school; z'n zusje hem tegemoet; of-ie zelf wil halen uit de stad. Hm. KLAAS niet veel zin; zus houdt 'n speechje, en

‘Klaas voelt verandering.’

‘Naar den ap'theker?’ vraagt hij en - *zijn zusje de hand drukkend* neemt hij het leege potje met de twee kwartjes van haar over en snelt op een drafje weer terug.

Volgt: interieurtje. Gebazel van deze kracht:

‘Ja, ze moet wel pijn lijden, die arme vrouw. Dat is duidelijk te zien aan de pijnlijke trekken, die 't *anders* zoo goedig gelaat *trachten* te misvormen. Dat kan men wel merken aan de onrustige ademhaling en aan het rusteloos woelen, dat ze tot zelfs in haar slaap doet.

Stil, ze wordt wakker.

‘MIETJE!’ roept ze met zwakke stem. ‘MIETJE, heb je wel om vaders eten gedacht, kind?’

Vlug als een vogeltje trippelt ze naar 't bed en zegt op zacht verwijtenden toon, zoo echt kinderlijk weg: - - enz.’

KLAAS komt op den terugweg naar huis de twee wegloopers tegen. De een zegt in boekentaal: ‘Zoo knaap, waar ga jij heen?’

Het gesprek is verder zeer *leerzaam*. Als KLAAS bijv. vertelt, dat zijn vaders botter B S 24 is, zegt de eene vreemde:

‘B S 24? O, dat is zeker het nummer van zijn botter. Dan kan de zeepolitie gemakkelijker *constateeren*, door wien de wet op de visscherij wordt overtreden, is 't niet?’

Enfin, KLAAS neemt op zich, een brief bij een apothekeres te bezorgen voor een kwartje; en hij moet stilzwijgen beloven.

Het wordt 'n toer, nu de geschiedenis uit elkaar te houden. In hoofdzaak gaat het zoo:

1. ADRIAAN en SLOTTER gaan een beetje in het vooronder van den botter B S 24, die in de haven ligt, zitten; besluiten met de zeilboot van B S 24 naar Elburg te gaan, dan naar Oldebroek, en daar van een rijken luitenant vijfhonderd gulden te leenen, voor reisgeld naar Amerika. Mal hè?
2. PIET BENKERS z'n vader is veldwachter, en doet aan speuren, zooals PIET aan KLAAS vertelt. In vaders zakboekje stond:

‘Opmerkingen omtrent bijgaand rapport 23 Dec. Oplichting GELDMAN en Co. - Morsdam - apothekeres uit Naarden heeft een broer in Morsdam wonen - bij haar informeerden, wie die rijke mijnheer kan zijn.’

‘24 Dec. Juffrouw SLOTTER gesproken, grondbezitter is waarschijnlijk VAN SANDEN - diens zoon is een vriend van SLOTTER-SLOTTER in Naarden geweest - poort uit, het Gooi in - 's middags om 4 uur.’

Technisch, hè?

3. De jongens vinden in B S 24:

a. een sigarenpijpje.

b. een portefeuille, door ADRIAAN verloren, met 'brieven, kaartjes, twee briefjes van de bank van leening en verschillende andere papieren, die er op wezen, dat ze het eigendom waren van den heer A. VAN SANDEN uit Morsdam.'

c. een enveloppe met een biljet van 1000 gulden, door ADR. achtergelaten voor vergoeding.

4°. KLAAS z'n vader gaat naar Morsdam, den heer VAN SANDEN opzoeken. KLAAS gaat mee; ze bezoeken meteen Klaas' oom JAN, die dronken omroeper is. De heer V. SANDEN vergoedt den visscher de verdwenen boot in de ruimte.

5°. Hoofdstuk IX handelt over de spieringvast.

6°. KLAAS z'n vader door den burgemeester van diefstal beschuldigd, omdat in de portefeuille (zie boven) geen f9000 meer zat.

7°. ADRIAAN en SLOTTER vergaan zoowat; worden door een turfschipper opgepikt, en naar de Lemmer gebracht. Daar komt ADRIAAN ziek te liggen; z'n vader zoekt hem op.

8°. Het blijkt dat een zekere Gekke Gerrit de negen bankbiljetten uit den botter heeft gehaald; KLAAS z'n vader is in eere hersteld. Hij was juist zoowat aan den drank, en raakt daar niet heelemaal meer af.

9°. Er gebeurt een ongeluk, als KLAAS in een bootje zit met z'n oom en z'n vader, allebei dronken; de oom verdrinkt; de vader wordt gered en bekeerd, KLAAS wordt door ADRIAAN gered.

De laatste regels van het boek luiden:

'Veel van het gestrooide zaad was dus verstoven of opgepikt door de vogelen, enkele korrels hadden wortels geschoten en brachten vruchten voort.'

Zoo, nu zal iedereen me wel toegeven, dat dit boek zeer *onbezonnen* werk is; *je laat maar gebeuren*-werk.

Voor securiteit geef ik nog een paar citaten, om te bewijzen dat

m'n collega GRAS, zoomin als de moeite van verantwoordbaar componeeren, die van fatsoenlijk *schrijven* genomen heeft.

In de hoofdstraat, waar zoo aanstonds de tram eenige beweging zou brengen, was het nu nog doodsch en stil.

Beiden zetten zich ieder in een hoekje van de coupeé neer en waren, hoewel de kinderschoenen reeds lang ontwassen, toch opvallend stil.

Stumperdjes van kinderen *sjouwen* er met allerlei *snuisterijen*.

De klok van vieren is nog niet koud of de deur van de dorpsschool wordt geopend en joelend en tierend zoeken allen een goed heenkomen, *na eerst* het spelletje nog *even hervat* te hebben, dat meester om twee uur door het klappen in de handen heeft onderbroken, of - - -

Kinderlijk prettig vonden ze het hier.

Huilend klonk het vaak op droefgeestigen toon: -

en moeder had *handen vol werk* om zijn korzeligheid te *doen* verdrijven.

Mijn oordeel over 'Op den verkeerden weg' is dus: dat het geschreven is zonder veel *toewijding*.

De schrijver kijkt daar misschien raar van op?

Hij heeft juist zoo gestreefd naar lectuur voor 't *hart*, nietwaar; hij heeft roerende passages geschreven; af en toe zelfs niet gearzeld met dikke woorden wat te moraliseeren. Hij heeft waarachtig den drankduivel bekampt ook. Is dat dan geen *toewijding*?

Een kinderboek moet opvoeden niet door te praten *over* de dingen, maar door de dingen zèlf te geven.

Bij voorbeeld: Iedere plebejer kan zeggen: 'De moederliefde, lieve kinders, is eene zeer schoone zaak. Heusch.'

Maar veel mooier, veel beter, omdat het veel sterker werkt op het kind, is het, *naar waarheid* een goede moeder te laten optreden in een verhaal.

Als nu de heer GRAS weer eens een verhaal schrijft, laat hij er dan wat minder om denken dat schwärmen met mooie abstracties tegenwoordig zoo'n beetje eisch des tijds is; laat hij eenvoudig z'n best doen, om héél zuiver en eerlijk een *waar* verhaal te geven; hij zal merken, dat dat veel moeilijker is dan de manier waarop hij nù gewerkt heeft.

Of zijn boek dan niets goeds bevat? Ach ja; daar spreek ik wel eens over als de schrijver een *aanbevelenswaardig* boek heeft geschreven.

Laat hij nu, bij wijze van kleine genoegdoening, eens bedenken, dat ik aan zijn boek werkelijk *verscheidene uren* heb gegeven van studie; en in de N.S. er een aardige ruimte voor heb moeten reserveeren.

A'dam.

TH. J. THIJSSSEN.

## **Een wildzang. Nel de ontembare.**

TOP NAEFF heeft welverdiend succes gehad met ‘School-idyllen’. Ook laatst weer met ‘Het veulen’. GERHARD moppert daar wel over, maar dien kun je niet rekenen! Ik ga nu twee boeken bespreken, die herinneren aan TOP NAEFF. Ik wou, dat ik dit juist kon uitdrukken; zóó, dat het geen hak op TOP NAEFF leek. Want het zijn een paar liederlijke sujetten van boeken, die ik nu bespreken ga.

Het eene heet: ‘Een wildzang’, en is uit het Engelsch van MEADE vertaald door *Mevr. J. v.d. Hoeven*, en uitgegeven bij *Campagne & Zoon te Amsterdam*. Het andere heet: ‘Nel de Ontembare’; het is geschreven door *Felicie Jehu*, en uitgegeven bij *Hilarius te Almelo*.

Nu is het Hollandsch in deze twee boeken niet schitterend; ik zal genoeg misselijke citaten geven straks, om dat te bewijzen; maar ik wou er niet *veel* over zeggen, om de *hoofdfout* beter te belichten.

Eerst nog een beetje historische bijzonderheden. Van L.T. MEADE verschijnt elk jaar een slecht kinderboek, en dan komt meneer CAMPAGNE bij Mevr. V.D. HOEVEN of omgekeerd, en Mevr. V.D. HOEVEN vertaalt het nieuwe boek van MEADE nogal goed, en de heer CAMPAGNE geeft het, ook nogal goed, uit.

FELICIE JEHU heeft gezien, dat boeken over ondeugende meisjes zeer goed loopen, en heeft toen besloten, er nou 'es een te schrijven,

dat kolossaal was, en verslonden zou worden. Alleen de titel van haar boek is al misdadig!

Nu ik deze twee boeken gelezen heb, boeken voor meisjes van twaalf tot zestien zoowat, nu begrijp ik niet, dat ik me zoo dik heb kunnen maken over de toch betrekkelijk onschuldige prullen, die ik tot nu toe in deze rubriek besprak. Het zou een flauwe aardigheid zijn, om iemand als MEADE, die daar ver weg in Engeland zit en nooit een 'Nieuwe School' zal lezen, zoo maar eens te gaan beleedigen; en dat is dan ook heelemaal mijn bedoeling niet, als ik hier ernstig verklaar, aan het verstand van L.T. MEADE te twijfelen. Maar wel vraag ik aan die Mevr. V.D. HOEVEN, die ik een nummer sturen zal: waarom vertaalt u toch het werk van iemand die niet goed wijs is?

Kollega's die zich eens ergeren willen, die moeten werkelijk eens een van deze boeken zien te krijgen. 'Een Wildzang' is het ergste; maar 'Nel de Ontembare' kan óók meedoen.

Ik zit nog maar aldoor in te leiden ... Word niet ongeduldig lezer; het zal stràks wel amusant worden. We zullen zóó doen: ik zal uiteenzetten wat de *soortfout* der boeken is, heel kort; en dan ga ik de boeken navertellen, en dan zijn we d'r.

De *soortfout*. Als een jongmeisje een boek schrijft over haar omgeving, dan is dat een *echt* boek voor meisjes van dien leeftijd. Ook als een vrouw nog zooveel zich helder genoeg 'herinneren' kan, dat zij net schrijft als het jonge meisje. Het komt er niet op aan, of zij dan ongunstige typen van meesters of ouders of juffrouwen geeft, en of de meisjes ondeugend zijn *in ons oog*; als de schrijfster maar de *meisjes-visie* der dingen geeft, dan is het boek goed - als de schrijfster schrijven kan tenminste. Zoo is het met de meisjesboeken van TOP NAEF.

Maar als nu een volwassen mensch 'n meisjesomgeving gaat beschrijven, zooals *zij* die ziet, met de fouten der opvoeders, zooals *zij* die ziet, dan kan dat een voor groote menschen interessant paedagogisch boek worden - een geschikt *meisjesboek* is het niet. Probeert dat volwassen mensch het boek voor meisjes interessant te



maken, dan is een heel gemakkelijk middel daartoe: idiote opvoeders te laten optreden; dan kunnen er natuurlijk belangwekkend-rare dingen gebeuren. Zulke boeken nu zijn de twee, die ik bespreek.

Ze zijn, om zoo te zeggen, van den verkeerden kant af ontstaan. Dat is niet zuiver *logisch te bewijzen*; de kritiek kan echter aanwijzen: de eigenaardigheden, die recht geven tot veronderstellen van 'verkeerd' ontstaan. Die eigenaardigheden zijn: onwaarheid in allerlei vormen.

Deze boeken zijn goor, immoreel, stuitend, vervelend, dwaas; men kan op honderd manieren uitdrukken hoe zij den smaak van een fatsoenlijk mensch kwetsen; het kortste wordt het gezegd: Deze boeken zijn onwaar.

Luister nu naar *Een Wildzang*.

Professor RALP MERRIMAN heeft een ziekte, en 'mag niet worden lastig gevallen', hij moet het erg rustig hebben, Mevrouw MERRIMAN gaat daarom op villa Zonheuvel een kostschool voor rijkelui'skinderen houden. Het boek begint op het oogenblik, dat Mevr. MERRIMAN met haar dochter LUCIE aan 't hek der villa de zes nieuwe meisjes gaat ontvangen.

'Moeder, u moogt er geen lievelingetjes op nahouden,' zeide LUCIE op afkeurenden toon. 'Als die meisjes dan bij ons moeten komen om den grond te leggen voor een school, moeten wij ons op waardige wijze gedragen. U bent niet half zoo ernstig als ik, moeder, en ik ben vijftien en u...'

LUCIE vindt, dat Moeder te vrij is met de meisjes. Zij klaagt er over tegen den prof. maar die zet haar eventjes op d'r nummer.

'Vader, ik geloof niet, dat moeder eenigszins geschikt is, om een school te houden.'

'LUCIE, ik verbied je iets ten nadeele van je moeder te zeggen. Praat, waarover je wilt, maar dat kan ik niet aanhooren.'

'Het is ook, geloof ik, erg leelijk van mij.'

'Meer dan leelijk. Je kunt je bijna niet voorstellen, hoe goed, edel en dapper zij is. Weet je, wat zij gedaan heeft? Zij heeft de koe bij de horens gevat en ons allen van volkomen ondergang gered. Heeft zij door haar moed en geestkracht onze hoofden niet boven water gehouden?...'

Van de meisjes neemt ROSA CUNCLIFFE de leiding. Dat is een wonderkind, zij heeft nooit 'iets onaangenaams' gedaan, en 'oefent gaarne macht uit.'

LUCIE wordt natuurlijk jaloersch. ROSA houdt op 'n goeien dag een speech tegen de anderen.

‘Wel ik moet zeggen, dat wij hier op Zonheuvel in een vrij onplezierige positie zijn geplaatst, dunkt jullie dat ook niet?’

‘Hoe bedoel je dat?’ vroeg LAURA, haar groote blauwe oogen zoo wijd mogelijk opendoende.

‘Maar kan je dat zelf niet nagaan? Die kleine LUCIE MERRIMAN heeft het er op gezet om onaangenaam tegen ons te zijn. Wij kunnen haar, hoe wij ons best ook doen, niet veranderen; zij is voortdurend in de contra-mine en hoe wij op zoo'n manier vrede moeten houden, is mij een raadsel. Ik verzeker je, dat het mijn wensch niet is om onvriendelijk tegen haar te zijn, maar zij is bij haar eigen thuis en wij zijn vreemdelingen. Je kunt er van op aan, dat zij geen zorgvuldige opvoeding heeft gehad. Waarom zouden wij alles van haar verdragen? Moesten wij niet in eens toonen, dat wij onafhankelijk zijn en haar aan het verstand brengen, dat, daar wij - of liever onze ouders - een heel goede som voor onze opleiding betalen, zij verplicht is zich ten minste niet zoo hatelijk aan te stellen?’

ROSA spreekt met LUCIE af, 's avonds om negen uur een rendezvous in den tuin te hebben, om ‘een soort van wapenstilstand’ te sluiten. Maar als ROSA tegen negen uur nog even aan 't open raam staat, voor zij uitgaat, hoort zij uit een boschje de woorden: ‘ik heb een hekel aan haar en zal nooit vriendschappelijk met haar kunnen omgaan!’

Dan besluit ROSA, niet naar den tuin te gaan. Tegen haar vriendin JEANNE zegt ze:

‘Ik ga net doen, of ik haar niet zie en het haar daardoor zoo onplezierig mogelijk maken. Zij zal moeten weten, waar haar plaats is, of bij tante SUZE haar intrek moeten nemen. Ik, ROSA CUNCLIFFE, ben mij van mijn macht bewust en zal er partij van weten te trekken. Het is het werpen van den teerling, het toegooien van den handschoen. En laten wij nu naar bed gaan, alsjebelieft.’

We hebben nu een veertig bladzijden gehad. Het onderwijs op de school is ‘zeer levendig en aangenaam’, en de leeraren en leeraren zijn ‘zeer opgewekt’. Nu treedt de ‘Wildzang’ op:

Op eenigen afstand woont de rijke barones ASHLEIGH, een weduwe met één dochter, de wildzang, die IRENE heet. IRENE is het grootste mirakel, waar ik ooit van gelezen heb. Iedereen in het dorp rilt, als

hij haar naam hoort. Zij jaagt alle bedienden, juffrouwen en meesters in één week weg; loopt uren in den regen, ligt uren in de sneeuw, als ze zin heeft. De meeste nachten gaat ze varen op het meer. Ze komt spoken bij de keukenmeid. Ze draagt altijd een vuurroode jurk; haar manier van rouwen, zegt ze. Als ze een gouvernante weg wil werken, neemt ze haar in een storm mee op het meer, stuurt de boot in een stroom, die naar een waterval voert.

‘Je begrijpt hoe de arme juffrouw CARTER gilte! En ik zei: wij gaan over den waterval, maar ik zal zorgen, dat u niet verdrinkt, als u mij op uw woord van eer wilt beloven uw betrekking op te zeggen, zoodra u uw voeten in huis hebt gezet.’ En het arme schaap beloofde het, terwijl haar tanden klapperden van angst.’

De bedienden en de bijgeloovige boeren denken dat zij een ‘wisselkind’ is: een booze geest in de gedaante van een kind. IRENE zelf gelooft het ook.

Er is niemand, die dit kind weet te regeeren. Ook de moeder niet, ofschoon die daar niet naar uitzag.

‘ROSA had nog nooit een dame ontmoet, die aan zooveel bevalligheid zulk een zelfstandige, waardige manier van optreden paarde.’

Mevr. ASHLEIGH was namelijk een oude vriendin van ROSA'S moeder; had ROSA in de kerk ontmoet, en tegen den middag gevraagd of ze op visite kwam. Meneer MERRIMAN had ROSA verboden uit te gaan op Zondag, maar ROSA was toch gegaan.

ROSA besluit IRENE op te voeden.

‘Iedereen heeft een roeping in dit leven, de mijne is misschien om dit wilde, vreemde schepsel te temmen. Ik zou het heusch wel eens willen probeeren. Natuurlijk ben ik het niet met haar eens, maar ze ziet er zoo lief uit. Het is een volmaakte schoonheid, maar een echt natuurkind.’

ROSA krijgt waarachtig invloed op IRENE. Zoo bijv.:

‘Eindelijk werd er door den vroolijken lach, en het goede humeur van ROSA en tevens door haar mooi gezichtje in IRENES onstuimig hartje een snaar getroffen, die tot nog toe gezwegen had.’

Maar dat vind de professor niet goed. Hoor, hoe dit type z'n weigering inkleedt; het is mijn schuld niet, als het schandelijk profaneeren lijkt; ik *citeer*.

‘Ik heb er van gehoord,’ zeide professor MERRIMAN, ‘zooals iedereen hier op de plaats. Het is een feit, dat de naam IRENE ASHLEIGH een schrik is voor iedereen. Men heeft mij vreeselijke verhalen van dat meisje gedaan en de gedachte aan haar heeft dikwijls mijn gemoed bezwaard.’

‘Zooals die thans mij bezwaard,’ zeide ROSA zachtjes, terwijl er plotseling tranen in haar oogen kwamen.

‘Meisjelief,’ hernam de professor, ‘je bent bij mij gekomen, om opgevoed te worden als mijn eigen kind - om in deze kleine school naar lichaam en geest een degelijke en beschaafde opleiding te ontvangen, niet om in aanraking gebracht te worden met een meisje, dat in geen enkel opzicht geschikt is om met je om te gaan. Op het oogenblik, ROSA, sta je onder secondantes en onderwijzers en volgens den bijbel moet je aan degenen, die boven je gesteld zijn, gehoorzamen. Over eenige jaren zal je opvoeding voltooid zijn en ben je alleen rekenschap verschuldigd aan GOD en degenen, van wie je veel houdt, maar voor dien tijd komt het mij niet wenschelijk of raadzaam voor, dat je iets met IRENE te maken hebt. Ik heb dit vanavond ook aan barones ASHLEIGH gezegd.’

ROSA krijgt een week bedenktijd; belooft, deze week zich niet met IRENE te bemoeien. Maar IRENE komt op 'n nacht bij ROSA binnengeklommen; LUCIE, de dochter des huizes, komt wantrouwig kijken als zij stemmen hoort, maar IRENE kruipt weg. ROSA wil IRENE weg hebben, maar IRENE wil nou 'es een nachtje bij haar zijn.

‘Zeg,’ zeide IRENE, zouden wij niet uit het raam kunnen klimmen en langs de wistaria naar beneden komen en ons ergens op het landgoed verbergen? Wij konden daar vannacht blijven en dicht tegen elkaar aan uitrusten, zoo heerlijk, - o, zoo heerlijk! Ik heb juist een aardig tuinhuisje gezien, waar het gezellig zou zijn. Vind je het goed?

Uit afkeer voor LUCIE gaat ROSA waarachtig mee. Den volgenden dag bekent zij alles aan den professor; deze wil haar niet meer op school houden.

ROSA gaat nu wonen bij de barones, om IRENE te beschaven.

Nu heeft IRENE een gouvernante, juffrouw TROST, die ‘pillen moet innemen voor de spijsvertering’; IRENE geeft de juffrouw ‘een vreemd soort van erwten’ te slikken, en de juffrouw is in doodsangst, dat die erwten in haar lichaam zullen zwellen. Het valt IRENE tegen, dat de juffrouw, (die arm is) niet meteen vertrekt voor goed.

JACOB, de huisknecht komt zich ook beklagen over IRENE.

‘Zij had namelijk op de even openstaande deur van de provisie-kamer een los toegedekt schoteltje met spinnen en rupsen neergezet, zoodat, toen JACOB de deur opendeed, al die griezellige dieren op zijn gezicht waren komen vallen. Hij zag doodsbleek en zei, dat de rupsen hem leelijk hadden gestoken.’

Mevrouw legt een pleister met verzachtende zalf op JACOBS gezwollen hand en wang.

Drie van de dienstmeisjes zeggen haar dienst op.

‘zelfs de keukenmeid heeft het bijna op de zenuwen gehad, want IRENE had een levende pad in de broodpan gezet. De meid zeide, dat zij veel kon verdragen, maar padden kon zij niet uitstaan. Het beest blies afschuwelijk tegen haar....’

Juist in dezen nood komt ROSA optreden. Ze begint met IRENE duidelijk te maken dat zij schoon is. Laat haar zichzelf in den vijver bewonderen - hoe idyllisch; dan zegt de 15-jarige ROSA tegen de 12-jarige IRENE:

‘God heeft je zoo geschapen IRENE; hij heeft je die schoonheid gegeven en schoonheid is een geschenk van groote waarde.’

‘Mooie menschen hebben een groote verantwoordelijkheid. Zij zijn in de wereld om de menschen beter te maken -----

We zijn nu halverwege het boek. De rest verhaalt, hoe ROSA IRENE heelemaal tot een ideaal meisje weet te vormen. Alles met *wijs overleg*. Maar ik zie niet in, waarom wij, lezer en ik, ons nog langer zullen vernederen, om serieus het verhaal te volgen. De mallepraat verdient het niet. Hier volgen alleen wat zinnnetjes, die ik zoo maar uitpik, om nog duidelijker te doen uitkomen, hoe 'n idioot boek het is:

‘Spinnen, die op de ruggen der dienstmeisjes worden gezet, of bloedzuigers, die vrij in je slaapkamer rondloopen.’

Toen het nu bleek, dat het haar niet aan aanleg of gezond verstand ontbrak, stelde ROSA voor, dat zij naar een kleinen prijs zouden dingen.

Haar karakter is tegenwoordig vrij goed.

Gedurende het verdere van den nacht sliepen zij in elkanders armen en in dien slaap verdween veel van het wreede en onstuimige van IRENES karakter om plaats te maken voor dat moederlijk gevoel, dat een der heerlijkste gaven is, die God aan een meisje kan schenken.

Ik zal haar zeggen dat je een soort van duivelin bent, die wel gauw haar waren aard zal toonen.

Er zijn gegevens in haar karakter, die kunnen doen verwachten, dat zij eens een uitstekende vrouw zal worden; maar als je haar nu beschimpt, zal ik al het goede dat ik heb uitgericht vergeefs hebben gedaan.

- begon LUCIE op middelen te peinzen, hoe zij zich op de een of andere manier zou kunnen wreken.

Het eerste, wat mij te doen staat, is haar van IRENE af te trekken.

- die geen vlieg kwaad zou doen, als zij het kon laten.

‘Wij moeten zien dat AGNES wat vroeg naar bed gaat en dan moet jij een beetje later, als zij slaapt, heel stil naar haar kamer sluipen en dit ouder haar dekens verstoppen. Als zij dan wakker wordt uit haar eersten slaap, denkt zij natuurlijk dat IRENE het heeft gedaan.’ Al sprekende had LUCIE LINA in een hoek van de speelplaats getrokken, waar een groot, vrij kwaadaardig uitziend stekelvarken in een bal lag opgerold.

Ik krijg zin, om dat haarfijn nu te vertellen, dat van het ‘stekelvarken’, maar ik ben eigenlijk veel te blij, nu zoo'n beetje klaar te zijn met ‘Een Wildzang’ - en ga even pauseeren om straks te beginnen met ‘NEL, de Ontembare.’

Amsterdam.

TH. J. THIJSSSEN.

## Nel de ontembare.

NELLY VAN DER SLUIJS is ontembaar.

Ze zit met haar gouvernante, juffrouw KLANT, in de leerkamer.

‘NELLY!’

‘Wat?’

‘Kun je niet wat beleefder antwoorden, als ik tegen je spreek?’

‘O jawel, dat kan ik wel, maar wat is er?’

‘Hoe heb je mij zoo'n opstel durven geven.’

Het blijkt dat NEL in dat opstel haar gouvernante met een puckhondje heeft vergeleken. Als de juf kwaad wordt, zegt NEL:

‘Kish, kish! ik ga wat uit den weg, straks bijt Puckiè.’

De juffrouw gaat schreien; NEL gaat verwoed zitten rekenen; wil een nieuw schrift hebben omdat ze 't oude al vol heeft; dan blijkt dat NEL  $\frac{3}{9}$  als tiendeelige breuk met bladzijden vol 0,3333 enz. heeft geschreven. Dan verdraait NEL het langer, sluit haar gouvernante op in de leerkamer, en gaat naar haar vriendin *Toet*, om schaatsen te rijden.

TOETS moeder is een Indisch vrouwtje, en tamelijk idioot. TOET is al lang weg, zegt ze.

‘Al lang weg? En ze had tot drie uur les van mijnheer WEEGMAN. 't Is net drie uur.’

‘Ja, dat had ze ook, maar die TOET, ook niet gek, ging liever schaatsenrijden en liep maar weg. Toen die Meneer kwam, was ze er niet, hij was woedend, dat begrijp je, ik zei, 'k kan 't niet helpen, zij had geen lust in lessen. Toen was die Meneer boos op mij, ik moest haar thuis houden, als hij kwam. Ik moest zóó lachen en zei: u hebt goed praten, als zij niet wil, lessen zijn ook zoo vervelend, niet waar, kassian die TOET! Toen zei die Meneer: Mevrouw, heb jij dun niets over je kind te zeggen? en hij keek me zóó aan, zoo raar, weet je, of hij lachen moest en toch boos wou zijn en toen zei ik: Wat zal ik doen, als TOET niet wil, wil ze niet. Of ik haar al met een slof naloop, doet niets, ik kan haar tòch nooit raken.....’

Als NEL na den heelen middag met TOET gereden te hebben, juf komt verlossen, vraagt ze excuus, maar de juf heeft besloten, weg te gaan.

Meneer zit er mee in, want het is al de zóóveelste gouvernante, en noch zijn vrouw, die net zoo iets mals is als TOETS moeder, noch hij, (hij kan alleen streng zijn, als hij 'n beroerte voelt aankomen) kunnen NEL regeeren.

Gelukkig weet hij een zekere juffrouw DE GRAAF te vinden, een juffrouw van veertig jaar, in Amsterdam, een juffrouw met drommelsche oogen.

Die juffrouw is in de oogen van de schrijfster een wonder van een opvoedster, en houdt in Amsterdam een soort van tehuis voor meisjes als NEL.

In Hoofdstuk zes arriveert NEL in Amsterdam.

Maar eerst treden in Hoofdst. 4 en 5 nog op: oom JAN met familie, die komen logeeren.

Oom JAN is een beroemd schilder, een zeer lobbesachtige kerel, maar een razende *artiest*. Z'n vrouw is wat je noemt flink, maar niet heelemaal wijs toch. Ze hebben zes kinderen, en voor jonge meisjes is het volgende bepaald *snoezig* om te lezen; een gewoon mensch vraagt zich af, waar iemand de nonsens vandaan haalt ...



‘Daar kwam het gezelschap aan. Voorop marcheerden twee aan twee zes meisjes in matrozenpakjes, geplooid rokjes, pijjkekkers en matrozenmuts. De twee kleintjes, vier en zes jaar, voorop, dan twee van acht en tien en daarachter de oudste meisjes, twaalf en veertien jaar oud. Naast hen marcheerde NEL, met oogen schitterend van plezier. Achteraan liep haar schoonzuster, een groote, krachtige vrouw, met prettig, opgewekt gezicht, geflankeerd door een slanke, eenigszins zwak uitzierende persoon, haar man en door haar zwager. Mevrouw VAN DER SLUIJS liep hen te gemoet en ontmoette hen dicht bij het huis.

‘Welkom op Zomerlust,’ zei ze.

De zes matroosjes stelden zich in positie en sloegen aan. Het was een alleraardigst gezicht, die regelmatig afloopende rij van frissche kindergezichtjes en het kleinste matroosje zag er zoo heerlijk uit, dat haar tante op haar toevloog, haar in hare armen nam en haar eens flink pakte.’

Dat zal wel een Amsterdamsche Hartjesdag geleden hebben, die optocht! -

Toen ik kweekeling was, kon ik toch zulke ééuwig-mooie verhaaltjes vertellen, hè, als er niemand bij was. Van kinderen, die krentenbroodjes en limonade kregen, en bruidsuiker en taart, veel taart, en voor niks in draaimolens, en in rijtuigen en in de komedie mochten zitten, en goudstukken vonden, en zijden jurken kregen, en echte stoommachinetjes ... *Ik bedacht maar raak ...*

Geen wonder dus, dat de zes kinderen voorbeeldige snoezen zijn, dotten zegt de schr.

Maar nou de temmerij in Amsterdam! Juffrouw DE GRAAF, de wonder paedagoge, heeft natuurlijk ‘regels van het huis’ ingesteld. Alle meisjes krijgen hetzelfde zakgeld; overtreden ze een regel, dan wordt er een dubbeltje op haar zakgeld gekort. Met jongens mogen de meisjes niet loopen. Als een meisje niet netjes van alles eten wil, wordt ze ziek verklaard, moet naar bed in een stille kamer, de deur op slot, een zwijgende juffrouw als cipier. Ja, ja, die juffrouw weet wel raad.

Op bladz. 67 maakt NELLY kennis met de andere meisjes. Dat is zeer snoezig. Onder ons gezegd, zijn die meisjes, ondanks de opvoeding bij de model-juffrouw, een zootje schorem. Ze knijpen

elkaar onder tafel, en klikken op 'n valsche manier, zooals later blijken zal. Ze zijn wel moppig ook:

Dan, PETRONELLA VAN DER SLUIJS, weet, dat deze bevallige jonge dame RICHARD WILLIAM genoemd wordt, ter eere van haar slanke gestalte, wier tengerheid zich vooral uit in zeker lichaamsdeel, dat wij als volgzame onderdanen van de gravin niet verder kunnen aanduiden... .. Weet ge welke verkortingen men in Engeland gebruikt voor de namen RICHARD en WILLIAM?

Voor RICHARD zegt men DICK en voor WILLIAM BILL, wat vormt dat samen?

‘Wat eenig aardig,’ gierde NEL.

NEL heeft eenige conflicten. Ze moet een lint in 't haar dragen. Mag niet met 'n elleboog op tafel eten; moet met gewasschen handen eten. Moet aan tafel Fransch spreken, omdat er een Fransche juf bij zit. Moet haar bed afhalen 's morgens enz.

Ze moet naar school. Haar komst in de klas is aldus:

Toen juffrouw VERBEEK, gevolgd door NELLY, de klasse binnenkwam, was het eensklaps doodstil en veertig paar nieuwsgierige oogen werden op NEL gevestigd.

‘Wat een groot meisje,’ hoorde ze zeggen, ‘moet die bij ons zitten.’

‘Zeker geen licht,’ was het antwoord.

‘Niet praten, meisjes. Hier is een nieuwe leerling, juffrouw VAN DALEN, wilt u haar een plaatsje geven? Waar bent u mee bezig? Aha, algemeene geschiedenis, weet je daar nog al wat van, NELLY?’

‘Niet veel, juffrouw.’

‘Misschien meer, dan je denkt, je bent in ieder geval bescheiden. Ze zal voorloopig alleen moeten zitten, want ze is de vijftiende in de klasse, niet waar? Neem maar in deze leege bank plaats en doe dan eens goed je best, kind, ik kom om twaalf uur eens hooren hoe het gegaan is. Dag meisjes,’ en weg ruischte de statige gestalte, een groote stilte achterlatend, die echter niet van langen duur was. De meisjes begonnen te fluisteren en te gichelen en draaiden zich in alle richtingen om NEL te kunnen bekijken.

‘Ze ziet er leuk uit,’ fluisterde er een.

‘Dat wel, maar wat een lummel voor deze klasse.’

Nu richtte juffrouw VAN DALEN het woord tot haar.

‘Hoe heet je, meisje?’

‘Meisje, ze houdt me zeker voor een loopmeid,’ dacht NEL en zenuwachtig door al de oogen, die op haar gericht waren en in

juffrouw VAN DALEN iemand vermoedend, die haar niet aan zou kunnen, zei ze op brutalen toon:

‘NELLY VAN DER SLUIJS, oud zestien jaar en vier maanden, vader en moeder in leven, geen broers of zusters, wou u nog meer weten?’

Juffrouw VAN DALEN zweeg even, overbluft door dien toon, toen begon ze zenuwachtig met haar horlogeketting te spelen en antwoordde:

‘Ik vroeg je alleen, hoe je heette, meisje; ik kan wel zien, dat je nog nooit op school geweest bent, want je weet je totaal niet te gedragen. Blijf zitten, wat begin je?’

NEL had haar zitplaats verlaten en was voor de klasse gaan staan.

‘Verrek je halzen maar niet, kinderen, om mij te zien, ik zal wel even op het bankje van de juffrouw gaan staan. Gezien? Nu, hou je dan verder kalm,’ en haastig liep ze weer naar haar plaats, waar ze zenuwachtig op haar zakdoek begon te bijten.

‘Ik zal juffrouw VERBEEK van je ongepast gedrag in kennis moeten stellen,’ zei juffrouw VAN DALEN, die van boosheid roode vlekken in haar gezicht had.

De meisjes waren rumoerig geworden.

Enfin, de juffrouw dreigt met driemaal les overschrijven, en 't wordt stil. Als NEL wat van NERO moet vertellen en dat niet kan, gaat ze de klas aan 't lachen maken, om de lachers op haar hand te krijgen, en zegt: ‘Ach juffrouw, laten wij de dooden met rust laten.’ Om haar gelach wordt een meisje de gang ingestuurd; NEL spreekt voor haar.

‘en naar binnen stapte NEL, rechtstreeks op juffrouw VAN DALEN aan. Deze week achteruit, je kont niet weten, wat dat rare kind in in den zin had.

‘Juffrouw, mag FIETJE weer binnen komen, ze kon niet helpen, dat ze lachen moest, 't was mijn schuld.’

‘Dus had ik jou eigenlijk weg moeten sturen.’

‘Ja, dat was eerlijker geweest.’

‘Zoo, vin' je dat. Ik zal haar dan maar toestaan, weer binnen te komen en omdat het de eerste dag is, dat je hier bent, zal ik jou er ook maar niet uitsturen. Roep FIE dan maar.’

‘Dat is aardig van u, nu rijst u wel 10% in mijn achting’ en vroolijk stormde NEL naar buiten en kwam weldra met FIETJE terug, die haar oogen afdrogend naar haar plaats ging.

In het verdere van het boek wordt van deze heele klas en juffrouw niet meer gerept....

In Hoofdstuk IX gaat NEL een Zondag op bezoek bij oom JAN; zij maakt een goddelijken dag mee in dat model-huishouden, en

oom JAN ontpopt zich als een sentimenteele idioot. De schrijfster begaat de onkieschheid hem SPEENHOFF's liedje van 'Kleine kleuters' te laten zingen, als er een kindje van z'n model gestorven is.

Bah, zoo'n mensch, zoo'n kinderschrijfster durft ook àlles te exploiteeren ....

Maar bij oom JAN ontmoet NEL een jongmensch, WILLEM DE LANGE, die haar met welgevallen aankijkt, en denkt: 'Wat een beeldje, dat beetje verlegenheid staat haar wel lief.'

Als ze den volgenden dag uit school komt, ontmoet ze toevallig WILLEM. Hij is zoo vrij een eindje mee te loopen. Per ongeluk komen ze LOUISE HANNEMA tegen, die óók bij juffrouw DE GRAAF woont.

'Kijk, daar heb je LOUSJE HANNEMA, wat kijkt ze naar ons, zeker jaloersch,' zei WILLEM lachend, 'je moet weten, dat kind verbeeldt zich verliefd op me te zijn.'

'Hè WILLEM.'

'Waarom hè WILLEM, het is een feit, dat mag ik toch wel constateeren. Wel een aardig ding, maar een beetje mal.'

LOUISE houdt ze staande, vertelt aan WILLEM dat NEL óók bij de gravin is, om getemd te worden, en NEL is kwaad.

Als WILLEM weg is, zegt ze tegen LOUISE:

'Valsch schepsel, om mij zoo bespottelijk te maken, maar WILLEM heeft gelijk, je bent jaloersch.'

LOUISE kreeg een schok, alsof ze door een adder gebeten was.

'Zei WILLEM dat? Je jukt 't!' riep ze.

Nu mògen de meisjes niet met jongens loopen. Om NEL te verklikken, vraagt LOUISE aan tafel 's middags:

'Zeg NEL, hoe ken je eigenlijk WILLEM DE LANGE, ik was verbaasd toen ik je zoo vertrouwelijk met hem zag loopen.'

NEL krijgt een standje en LOUISE ook, voor haar klikken. Maar den volgenden Zondag mag NEL niet naar oom JAN.

In ooms kunstkring wordt een weldadigheidsfeest gegeven; nu zal NEL voor Doornroosje spelen, omdat ze zoo mooi is. WILLEM DE LANGE is prins.

Juffrouw DE GRAAF geeft, wel met moeite, haar toestemming.

NEL d'r hoofd wordt op hol gebracht, door d'r kolossale succes; juffrouw neemt haar mee naar huis vóór het bal begint - en NEL is verdrietig.

Den volgenden dag bekijkt zij zich met welgevallen in den spiegel, en kapt zich eens, zooals zij dat mooi vind: losse krullen. Als ze beneden komt vertelt TRUI de meid haar, dat er een pakje met een brief is gekomen, maar dat juffrouw DE GRAAF het pakje terugsturen zal.

'Dat zal niet gebeuren', roept NEL, en woedend gaat zij haar pakje en brief opeischen. Juffrouw DE GRAAF zegt: 'Ben je krankzinnig geworden, kind, wil je wel eens dadelijk bedaard zijn, of ik stuur je naar bed en laat de dokter komen om te zien, of je verstand in de war is.'

NEL snikt, maar zegt niets meer. Juffrouw DE GRAAF begint weer:

'Wat zie je er uit, kind, ga eerst naar boven en kap je behoorlijk, daarna zullen we verder spreken. Je doet voortaan je haar in een vlecht, verstaan, ik verkies geen loshangende haren meer te zien. Ga je haast?'

NEL weigert, en nu zegt, na een scene, juffr. DE GR.: 'ik beschouw je als ziek, ga direkt naar de ziekenkamer, ik zal een bed voor je laten opmaken en straks bij je komen.' Als NEL niet wil, dreigt het wijf met den knecht; dan stormt NEL naar de ziekenkamer, en de wonder-paedagoge sluit haar op.

NEL krijgt een aanval van woede, en begint haar krullen af te knippen - ziet zichzelf in een spiegel, en laat zich wanhopig gillend op den grond vallen.

NEL wordt bijgeknipt, krijgt een jongenshoofd. Blijft een paar dagen in bed, en wordt door de juffrouw lief opgepast. Maar als NEL met d'r jongenskop zich weer in 't openbaar moet vertoonen, loopt ze weg en reist naar huis. Haar vader brengt haar terug, en de juffrouw is zoo engelachtig, haar in genade weer aan te nemen.

Hoofdstuk XIV - we schieten Goddank op - vertelt in 't algemeen, dat NEL vooruitgaat, dat de winter voorbij ging en 'de

lente had afscheid genomen.' NEL mag in de zomervacantie niet in aanraking komen met TOET, haar vroegere vriendin; daarom gaat ze met haar ouders en, voor de snoezigheid van het verhaal met oom JAN en familie, naar Valkenberg. WILLEM DE LANGE komt er ook bij, misschien geeft dat een vervolg op dit boek....

TOET dwingt haar moeder, óók naar Valkenburg te gaan, en nu kan NEL eens zien, wat er van TOET geworden is. Zij moet zich telkens voor TOET geneeren.

Als ze bijv. van een helling zijn afgegleden, zegt TOET: 'Wat zijn we vuil, je moest mijn broek eens zien.' Nou, dat komt toch niet te pas. TOET is zóó brutaal tegen haar eigen moeder, dat de menschen er schande van spreken. En NEL is maar blij, dat zij niet zoo geworden is. 'Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.'

Verduiveld paedagogisch ingepikt, hé dat *kontrast*....

Hoofdstuk XV heet 'Getemd' en beschrijft hoe NEL anderhalf jaar later getemd en wel weggaat.

Van harte hoop ik m'n lezers een klein beetje verontwaardigd te hebben gemaakt over dit boek. Ik heb expres niet gewauweld over karakterontwikkeling en -schetsing en volhouding - het zou voor mejuffrouw FELICIE JEHU werkelijk te veel eer zijn, daarvan te reppen in verband met haar boek.

Ze laat 'n stelletje zelf-bedachte idioten optreden, en speculeert er op, dat kinderen graag lezen van brutale meisjes; en het éénige mensch, dat dan nog voor verständig moet doorgaan, die juffrouw DE GRAAF met permissie, da's een onmensch.

Als die WILLEM DE LANGE tenminste een béétje kerel was geweest, dan had-ie die juffrouw d'r nek omgedraaid; voor dit boek niet eens een onmogelijk slot.....

*Amsterdam.*

TH. J. THIJSEN.

**Freddy-Guilmot, *Kattendorp*. Met 10 teekeningen en 14 vignetten van Benjamin Rabier. Groot 40 formaat. Geb. f1.90.**

**Amsterdam.**

**S.L. van Looy.**

Een prachtig prentenboek. Met veel tekst: er wordt in verhaald, hoe de katten van zekere stad niet langer onder de mensen willen leven, en wegvluchten en een kattendorp stichten gaan. En hoe ze dan in dat kattendorp leven. De platen zijn, zoals kinderen ze weinig te zien krijgen. Mooi, en toch heerlijk-uitvoerig; om ontdekkingen op te doen, elken avond weer nieuwe.

De vertaling is - eigenaardig. Hoe ik dat bedoel, maak ik misschien het best duidelijk aldus:

Als ik het boek had moeten vertalen, zon ik geprobeerd hebben, duidelijker te zijn voor het kind, en woorden als 'geestkrachtig', 'roerende plechtigheid' anders vertaald hebben; ik zou de rede-

voeringen van den wijzen kater HARIMAU minder sociaal-wijsgeerig hebben gemaakt. Zoo doende, zou ik waarschijnlijk het mooie van het verhaal meteen hebben weggepeuterd.

Wie aan een kind nu eens iets bijzonders wil geven, in dezen cadeautjes-tijd, koope 'Kattendorp.'

TH.